

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN

ÅRGÅNG 5

HÄFTE 16

1918

D:r Elin Beckmans Heltluftsinstitut.

**Helluft, Diatermi, Massage och
Sjukgymnastik.**

Behandling av *reumatism, gikt, nervsmärtor,
frostsador, vissa leduldgjutningar och ledstelheter*
samt börjande *älderdomsbrand*.

Barnhusgatan 12. Vard. 1/23-4.

Rikst. 10552.

A. T. Br. 4552.

SINGER "66"

MODERNASTE SYMASKIN

NYTTIGASTE MÖBEL

Ledig annonsplats

Telefon
539
Malmö

Perslow's

SIDEN- &
MANUFAKTUR-
AFFÄR

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG V

15 OKTOBER 1918

HÄFTE 16

Hemslöjdskommitténs betänkande.

Sedan egenhushållningens tid har väl Hemslöjdens betydelse och handafärdighetens uppövande icke framstått i så klar belysning som nu, då de nödvändigaste behoven på många håll icke genom andra medel kunna fyllas. Hemslöjdens insats i den nutida arbetsordningen har varit starkt betvivlad, och den företeelse vi i dagligt tal benämna "hemslöjden", d. v. s. den organiserade hemslöjdsrörelsen, har haft stora svårigheter att kämpa med för att finna förstärkelse och tillräckligt ekonomiskt understöd. Meningarna om hemslöjdens värde och därmed sammanhängande statsanslag voro mycket delade, och för att få klarhet i denna sak tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté för att — som det står i Kungl. brevet — "utreda hemslöjdens nuvarande utvecklingsmöjligheter och behov".

Resultatet av detta kommittéarbete ligger nu färdigt och är uppdelat i följande delar:

- 1) En historisk översikt över hemslöjdens tillkomst, utveckling och tillbakagång;
- 2) Hemslöjdens ortskaraktärer;
- 3) Slöjden i utlandet;
- 4) Hemslöjdsstatistik;

5) Enquêter till hushållningssällskap m. fl.;

6) Hemslöjdens organisation;

7) Hemslöjdens definition;

8) Orsakerna till hemslöjdens tillbakagång;

9) Kommitténs förslag.

Flera av dessa avdelningar böra läsas i sin helhet och äro intressanta nog; i en kort uppsats som denna kan endast det väsentligaste beröras.

HISTORIK. Slöjden är lika gammal som människosläktet självt och är den ursprungliga grunden till vår tids höga kultur. Dess första typ var helt naturligt husbehovsslöjden, ur vilken så småningom utvecklades genom överskott i husbehovsproduktionen först byteshandeln och sedan den rena försäljningsslöjden. Den första formen — husbehovsslöjden — har under alla tider fått föra sitt fria liv, men försäljningsslöjden däremot har varit underkastad stränga lagar och förbud såsom konkurrens först till städernas hantverk och senare till industrien.

Hur livskraftig hemslöjden var, fick den dock slutligen böja sig för övermakten, och det var industrien, understödd av kommunikationsväsendet, som avgick

med segern. Men denna seger vann industrien ej genom statsmakternas ingripande utan genom människans medfödda fallenhet för lättja — d. v. s. att låta bli att arbeta där hon kan slippa. Hemslöjden var så att säga en tvångsåtgärd för att förskaffa sig vad man behövde, men då tvånget föll bort, genom att behoven kunde fyllas på bekvämare sätt, föll också hemslöjden såsom nödvändig produktionsform undan. Detta inträffade i mitten av 1800-talet, och den slöjd som sedan utövats — och den är ganska betydande — har utövats inom hem där den verkliga hågen för arbete funnits, d. v. s. där slöjdarbete ansetts som ett nöje.

Men en gren av slöjd fick helt och hållet dö bort, det var den konstnärliga; den var så fullkomligt horddöd på många ställen att det t. o. m. var svårt att genom upplysning av någon slöjdare kunna få kännedom om tekniken. Då kom på 1870-talet Nordiska Museet, som för alla tider skall stå såsom hörnstenen i den nya hemslöjdsbyggnaden, och fästade uppmärksamheten vid de skönhetskat- ter vi ägt och ännu ägde kvar av svensk slöjd och gammal kultur. Det var skö n h e t e n i tingen, det var pryd- nadsslöjden, som tilldrog sig uppmärksamheten, och det var med blicken rik- tad på denna som Handarbetets Vänner upptog arbetet och åter införde den i våra hem. Samtidigt fick också slöjd- undervisningen ett uppsving, och våra svenska vävnadsslag rent av frambragte en stor mängd slöjd- och vävsko- lor över hela riket. De mönster som användes vid undervisningen voro hu-

vudsakligen de skånska, och det var knappast känt att andra provinser än Skåne och Dalarne ägde, eller hade ägt, någon konstnärlig slöjd.

Så kom utställningen i Stockholm 1897 och visade att förhållandena voro helt annorlunda och att varje provins hade ägt — och ännu kunde framvisa — vitt skilda typer av slöjd och mön- ster. Med utgångspunkt från denna ut- ställning fick hemslöjdsorganisationen en helt annan riktning, och med För- eningen för Svensk Hemslöjds bildande 1899 kom även den enkla slöjden in un- der en ordnad ledning. Det var också denna förening som systematiskt och i större skala framförde hemslöjden så- som handelsvara, varigenom den fortare blev känd, uppskattad och använd än om den skulle fört en anspråkslösare tillvaro.

Men den svenska hemslöjden är en mångskiftande företeelse, och för att komma fullt till sin rätt måste varje pro- vins, t. o. m. varje län, skötas med hän- syn till ortens slöjdtyper och övriga för- hållanden. Därför bildades så småning- om hemslöjdsföreningar över hela lan- det, var och en med sitt begränsade ar- betsområde. Dessa föreningar ha arbe- tat under mycket svåra ekonomiska för- hållanden, och för att utröna hur detta missförhållande skulle avhjälpas utsän- de kommittén till Kungl. befallningsha- vande, hushållningssällskap och hem- slöjdsföreningar en enquête, på vilken svar ingick om alla förhållanden röran- de hemslöjdens ställning och hemslöjds- organisationernas önskemål och behov för en framtida utveckling.

Med stöd av sålunda erhållna uppgifter upprättades tabeller, tydligt utvisande alla faser av hemslöjdsarbetets såväl mörkare som ljusare sidor, och ur dessa torde följande utdrag vara tillfyllest.

Sin största utbredning skulle h u s b e h o v s slöjden ha i Kopparbergs och samtliga Norrlandslänen, samt Gottlands och Smålandslänen.

Den rena husbehovsslöjden beräknas till ett årligt produktionsvärde av 13,000,000 kr. varav $9\frac{1}{2}$ millioner för kvinnlig och $3\frac{1}{2}$ för manlig slöjd. Härvid är dock att märka, att siffrorna äro minimala och ej på långt när täcka den totala produktionen.

S a l u s l ö j d e n sysselsätter vid pass 49,000 personer, av vilka ungefär 40,000 komma på den egentliga hemslöjden och 9,000 på hemslöjdsliknande arbete inom småhantverk och hemindustri.

Bruttovärdet av de under år 1911 försålda hemslöjdsalstren utgjorde enligt samma statistik inemot 16 millioner kr., varav ungefär hälften, eller 7,797,526 kr. kan anses komma på den egentliga hemslöjden och återstoden på det hemslöjdsliknande arbetet.

Efter avdrag av råmaterialier skulle slöjdarnas arbetsförtjänst utgöra kronor 7,449,563, varav ej mindre än 4,788,308 kr. för den egentliga hemslöjden och 2,661,255 kr. för hemslöjdsliknande arbete.

Ur arbetsförtjänstens synpunkt är sålunda den egentliga hemslöjden av avsevärd större betydelse än det hemslöjdsliknande arbetet.

Av hemslöjdarna voro 30,179 kvinnor

och 18,821 män. Värdet av kvinnornas produktion belöpte sig till 7,568,106 kr. och männens till 8,302,664.

Hur rik och skiftande den svenska hemslöjden är torde framgå därav att det redovisas för 38 olika slöjdarter, och dock rymmas därvid under gemensamma rubriker sådana som "träslöjd", "smide" och "metallslöjd", slöjdarter av vitt skilda slag.

DEFINITION. Genom ett rent historiskt betraktelsesätt kom kommittén till den uppfattningen, att såsom verklig hemslöjd skulle anses det slöjdarbete "som utövas i hemmen av familjens medlemmar eller tjänare, i regel såsom bisysselsättning till annat huvudsakligt arbete, företrädesvis jordbruk, och som avser att — oftast på grundval av nedärvda eller för orten karakteristiska mönster och modeller — på ett mer eller mindre konstfärdigt sätt tillverka föremål för det egna hemmets behov eller avsalu."

Det är i anslutning till denna definition, som redan synes varit klar för hemslöjdsföreningarna, som kommittén planlagt sitt förslag.

ORGANISATION. Formen för hemslöjdsorganisationen har blivit föreningsväsendet. Inom landet finnas nu Föreningen för Svensk Hemslöjd med sitt arbetsfält över hela landet och 33 landsortsföreningar med sitt arbete begränsat

till provins, län eller socken. Decentralisationsidéen är således genomförd, men någon sammanslutning har dock visat sig behöfelig och därför har Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund bildats. Föreningarnas arbete har i huvudsak samma form, d. v. s. för husbehovsslöjden arbetas genom undervisning och upplysning och för försäljningsslöjden finnas s. k. slöjdmagasin inom alla län.

Landsortsföreningarna ha i allmänhet sin verksamhet i första rummet inriktad på uppmuntran och utveckling av husbehovsslöjden. Föreningen för Svensk Hemslöjd däremot var från början bildad för att genom försäljning av slöjdealster förskaffa avlägset boende slöjdare en möjlighet till förtjänst. Med denna syn på sin uppgift har föreningen alltigenom verkat med sin undervisning, sina utställningar, föreläsningar m. m.

ORTSKARAKTÄREN. I betänket är inryckt en avdelning om den svenska slöjdens ortskaraktärer. Denna har tillkommit för att belysa de torrare sifertabellerna, och den är rikt illustrerad för att på ett mera åskådligt sätt belysa vad som ligger bakom dessa. På samma gång avser den också att visa hur mångskiftande vår konstnärliga slöjd är och vilken fast och ståtlig grund vi ha att bygga upp en hemslöjdens renässans på.

KOMMITTÉFÖRSLAGET. Efter noggranna undersökningar och prövnin-
gar, förnämligast efter hemslöjdsföreningarnas egna uppgifter och erfarenheter, har kommittén kommit till följande

resultat och framlagt förslag till hemslöjdens understödjande.

Såsom organisationsform synes det nuvarande föreningsväsendet vara den bästa, och där föreningar ej finnas eller synas lämpliga böra hushållningssällskapen träda i föreningarnas ställe. Varje förening skall i sitt arbete vara fullt självständig, och således blir decentralisationsprincipen den gällande. Emellertid synes det kommittén som om någon sammanhållande kraft behöves, och den föreslår därför tillsättandet av en hemslöjdsstyrelse, vilken skulle bestå av ordförande och sex ledamöter, av vilka ordföranden och en ledamot skulle tillsättas av Kungl. Maj:t, en ledamot av Nordiska Museets styrelse och fyra ledamöter av de lokala hemslöjdsföreningarna.

Denna hemslöjdsstyrelsens huvudsakligaste uppgifter skulle vara följande:

- 1) att anordna slöjdinspektion;
- 2) att leda en högre hemslöjdsskola;
- 3) att införa och övervaka ett s. k. hemslöjdsmerke för stämplantet av hemslöjdsalster;
- 4) att verka för utgivande av god facklitteratur och för mönsters utarbetande och spridning; och för övrigt vara den sammanhållande kraften mellan hemslöjdsföreningarna.

Vid sidan av denna ideellare verksamhet föreslås en merkantil sådan. Denna skulle bestå i en sammanslutning av landsortsföreningarna och benämnas "Svenska hemslöjdsföreningarnas försäljningsförening" och driva sin affär i Stockholm.

För erhållande av medel till hemslöjdens organisation enligt kommitténs för-

slag föreslår kommittén anslag av statsmedel. Till understöd åt de lokala hemslöjdsföreningarnas verksamhet skulle enligt detta förslag utgå 11,500 kr. och till upprätthållande av hemslöjdsstyrelsens verksamhet 4,000 kr., sammanlagt således en summa av 15,500 kr. Med avdrag av nu utgående medel skulle ökningen av statsanslaget då bliva 105,500 kr. årligen.

Fredrika-Bremer-Förbundet som mottagit kommittéförslaget på remiss har uppdragit åt Kvinnliga högre yrkeskolans styrelse att yttra sig därom. På

ett sammanträde med denna styrelse den 22 maj uttalades att i ett eventuellt yttrande av Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse lämpligen torde framhållas behovet av att löne- och pensionsförhållandena för hemslöjds lärare och föreståndarinnor för hemslöjds magasin ordnades, att i den tilltänkta hemslöjdsstyrelsen kvinnlig och manlig slöjd vore lika representerade samt att tillfälle till fortbildningskurser i hemslöjd bereddades slöjdlärarynnor.

LILLI ZICKERMAN.

Äktenskapets ekonomi.

II.

Här skall nu framläggas några exempel i enlighet med de i föregående artikel framlagda riktlinjerna och svarande mot de där angivna fallen.*

A. Arbetare-familj (lantarbetare). Mannens lön: 1,400 kr. Hustruns lön: 1,100 kr. Vi antaga, att principen lika lön för lika arbete är genomförd, men för att komma nu rådande förhållanden närmare förutsätta vi i detta fall, att hustruns arbete är av annan art än mannens. Två år efter giftermålet. Dessa låga löner förutsätta barnlöshet. Hustrun erhåller av mannen som halv lön för skötseln av hemmet: 100 kr.

*) Överallt där i förut införda del av artikeln i sifferberäkningarna står: a. och b. eller c. och d., bör ordet och utbytas mot: o. Så ock samma ord å 4:de raden å fallet B. Vidare bör under fall A., rad e. under hemmets utgiftsposter lyda: Kläder för man och hustru. Dessutom bör under fall L. hemmets utgiftspost b. ändras till 1,100 kr.

Mannens utgiftsposter:

a. Hemmets upprättande (= avbetalning å boupsättning och servis) ..	125:—
b. Hemmets underhåll (hyra utan kök + övriga å sid. 233 upptagna poster)	225:—
c. Utgifterna för barnen	—:—
d. Egen inackordering i exempelvis kooperativt matlag	720:—
e. Egna kläder	130:—
f. Övriga personliga utgifter	100:—
g. Till hustrun	100:—
Summa:	1,400:—

Hustruns utgiftsposter: a. 125 kr., b. 225 kr., c. 0, d. 720 kr., e. 80 kr. samt f. 50 kr. Summa: 1,200 kr. Ingen skuld.

B. = C.

C. Arbetare-familj (lantarbetare). Barnlös. 15 år efter giftermålet. Mannens lön: 1,400 kr. Hustruns: 1,100 kr. Se A.! Hu-

strun erhåller av mannen som halv lön för skötseln av hemmet: 100 kr.

Mannens utgiftsposter: a. o, (bouppsättningen bör vara betald 15 år efter giftermålet) b. 250 kr., c. o, d. 720 kr., e. 130 kr., f. 200 kr. samt g. 100 kr. Summa: 1,400 kr.

Hustruns utgiftsposter: a. o, b. 250 kr., c. o, d. 720 kr., e. 130 kr. samt f. 100 kr. Summa: 1,200 kr. Ingen skuld.

D. Arbetare-familj. Ett årsgammalt barn. Mannens lön: 2,000 kr. Hustruns: 1,100 kr. Se A.! Hustrun erhåller av mannen som halv lön för hemvården av barnet och skötseln av hemmet samt för hemarbete under avkortad ute-arbets-tid: 400 kr.

Mannens utgiftsposter: a. 150 kr., b. 250 kr., c. 125 kr., d. 780 kr., e. 150 kr., f. 145 kr. samt g. 400 kr. Summa: 2,000 kr.

Hustruns utgiftsposter: a. 150 kr., b. 250 kr., c. 125 kr., d. 780 kr., e. 100 kr. samt f. 95 kr. Summa: 1,500 kr. Ingen skuld.

E. Arbetare-familj. Ett 14-års barn. Mannens lön: 2,000 kr. Hustruns: 1,100 kr. Se A.! Hustrun erhåller av mannen som halv lön för hemvården av barnet och skötseln av hemmet: 225 kr.

Mannens utgiftsposter: a. o, b. 250 kr., c. 335 kr., d. 720 kr., e. 200 kr., f. 270 kr. samt g. 225 kr. Summa: 2,000 kr.

Hustruns utgiftsposter: a. o, b. 250 kr., c. 335 kr., d. 720 kr., e. 40 kr., samt f. 10 kr. Summa: 1,355 kr. Skuld: (1,355 — 1,325 =) 30 kr.

F. Arbetare-familj. Barnlös. 15 år efter giftermålet. Mannens lön: 2,000 kr. Hustruns: 1,100 kr. Se A.! Hustrun erhåller av mannen som halv lön för skötseln av hemmet: 125 kr.

Mannens utgiftsposter: a. o, b. 325 kr., c. o, d. 780 kr., e. 300 kr., f. 470 kr. samt g. 125 kr. Summa: 2,000 kr.

Hustruns utgiftsposter: a. o, b. 325 kr., c. o, d. 780 kr., e. 85 kr. samt f. 35 kr. Summa: 1,225 kr. Ingen skuld.

G. Arbetare-familj. Ett årsgammalt barn. Mannens lön: 3,000 kr. Hustruns: 1,400 kr. Se A.! Hustrun erhåller av mannen som halv lön för hemvården av barnet och sköt-

seln av hemmet samt för hemarbete under avkortad utearbets-tid: 450 kr.

Mannens utgiftsposter: a. 200 kr., b. 450 kr., c. 125 kr., d. 840 kr., e. 300 kr., f. 635 kr. samt g. 450 kr. Summa: 3,000 kr.

Hustruns utgiftsposter: a. 200 kr., b. 450 kr., c. 125 kr., d. 840 kr., e. 100 kr. samt f. 135 kr. Summa: 1,850 kr. Ingen skuld.

H. Arbetare-familj. Ett 14-års barn. Mannens lön: 3,000 kr. Hustruns: 1,400 kr. Se A.! Hustrun erhåller av mannen som halv lön för hemvården av barnet och skötseln av hemmet: 275 kr.

Hustruns utgiftsposter: a. o, b. 450 kr., c. 400 kr., d. 720 kr., e. 300 kr., f. 855 kr. samt g. 275 kr. Summa: 3,000 kr.

Hustruns utgiftsposter: a. o, b. 450 kr., c. 400 kr., d. 720 kr., e. 75 kr. samt f. 30 kr. Summa: 1,675 kr. Ingen skuld.

I. Arbetare-familj. Barnlös. 15 år efter giftermålet. Mannens lön: 3,000 kr. Hustruns: 1,400 kr. Se A.! Hustrun erhåller av mannen som halv lön för skötseln av hemmet: 150 kr.

Mannens utgiftsposter: a. o, b. 500 kr., c. o, d. 840 kr., e. 300 kr., f. 1,210 kr. samt g. 150 kr. Summa: 3,000 kr.

Hustruns utgiftsposter: a. o, b. 500 kr., c. o, d. 840 kr., e. 120 kr. samt f. 90 kr. Summa: 1,550 kr. Ingen skuld.

J. Folkskollärare-familj. Ett årsgammalt barn. Mannens lön: (med dyrtidstillägg och extrainkomster) 4,000 kr. Hustruns lön (folkskollärarinna): 2,800 kr. + dyrtidstillägg: 500 kr. Hustrun erhåller av mannen som halv lön för hemvården av barnet och skötseln av hemmet samt för hemarbete under avkortad tjänstgöringstid: 500 kr. Summa: 3,800 kr.

Mannens utgiftsposter: a. 400 kr., b. 900 kr., c. 175 kr., d. 900 kr., e. 300 kr., f. 825 kr. samt g. 500 kr. Summa: 4,000 kr.

Hustruns utgiftsposter: a. 400 kr., b. 900 kr., c. 175 kr., d. 900 kr., e. 250 kr. samt f. 1,175 kr. Summa: 3,800 kr. Ingen skuld.

K. Folkskollärare-familj. Två barn. Mannens lön: (med dyrtidstillägg, tre ålderstillägg samt extrainkomster) 5,000 kr. Hustruns lön

(folkskollärarinna): 2,800 kr. + dyrtidstillägg: 500 kr. + tre ålderstillägg: 600 kr. Hustrun erhåller av mannen som halv lön för hemvården av barnen och skötseln av hemmet samt för hemarbete under avkortad tjänstgöringstid: 500 kr. Summa: 4,400 kr.

Mannens utgiftsposter: a. o. b. 900 kr., c. 900 kr. (medel-årskostnad för hela uppväxttiden), d. 900 kr., e. 300 kr., f. 1,500 kr. samt g. 500 kr. Summa: 5,000 kr.

Hustruns utgiftsposter: a. o. b. 900 kr., c. 900 kr., d. 900 kr., e. 250 kr., samt f. 1,450 kr. Summa: 4,400 kr. Ingen skuld.

L. Folkskollärare-familj: Barnlös. 15 år efter giftermålet. Mannens lön: (med dyrtidstillägg, tre ålderstillägg samt extrainkomster) 5,000 kr. Hustruns lön (folkskollärarinna): 2,800 kr. + dyrtidstillägg: 500 kr. + tre ålderstillägg: 600 kr. Hustrun erhåller av mannen som halv lön för skötseln av hemmet: 200 kr. Summa: 4,100 kr.

Mannens utgiftsposter: a. o. b. 1,000 kr., c. o. d. 900 kr., e. 300 kr., f. 2,600 kr. samt g. 200 kr. Summa: 5,000 kr.

Hustruns utgiftsposter: a. o. b. 1,000 kr., c. o. d. 900 kr., e. 300 kr. samt f. 1,900 kr. Summa: 4,100 kr. Ingen skuld.

M. Vålbärgad familj. Ett årsgammalt barn. Mannens lön: 10,000 kr. Hustruns: 3,500 kr. Se A.! Hustrun erhåller av mannen som halv lön för hemvården av barnet och skötseln av hemmet samt för hemarbete under avkortad tjänstgöringstid: 600 kr. Summa: 4,100 kr.

Mannens utgiftsposter: a. 500 kr., b. 1,800 kr., c. 200 kr., d. 1,000 kr., e. 350 kr., f. 5,550 kr. samt g. 600 kr. Summa: 10,000 kr.

Hustruns utgiftsposter: a. 500 kr., b. 1,800 kr., c. 200 kr., d. 1,000 kr., e. 300 kr. samt f. 300 kr. Summa: 4,100 kr. Ingen skuld.

N. Vålbärgad familj. Tre barn. Mannens lön: 10,000 kr. Hustruns: 3,500 kr. Se A.! Hustrun erhåller av mannen som halv lön för hemvården av barnen och skötseln av hemmet samt för hemarbete under avkortad tjänstgöringstid: 700 kr. Summa 4,200 kr.

Mannens utgiftsposter: a. o. b. 1,800 kr.,

c. 1,350 kr. (medelårskostnad för hela uppväxttiden), d. 1,000 kr., e. 350 kr., f. 4,800 kr. samt g. 700 kr. Summa: 10,000 kr.

Hustruns utgiftsposter: a. o. b. 1,800 kr., c. 1,350 kr., d. 1,000 kr., e. 100 kr. samt f. 75 kr. Summa: 4,325 kr. Skuld: (4,325—4,200 =) 125 kr.

O. Vålbärgad familj. Barnlös. 15 år efter giftermålet. Mannens lön: 10,000 kr. Hustruns: 3,500 kr. Se A.! Hustrun erhåller av mannen som halv lön för skötseln av hemmet 300 kr. Summa: 3,800 kr.

Mannens utgiftsposter: a. o. b. 2,000 kr., c. o. d. 1,000 kr., e. 350 kr., f. 6,350 kr. samt g. 300 kr. Summa: 10,000 kr.

Hustruns utgiftsposter: a. o. b. 2,000 kr., c. o. d. 1,000 kr., e. 300 kr. samt f. 500 kr. Summa 3,800 kr. Ingen skuld.

Då ena makens inkomster mycket överstiga den andres, så att den senare ej förmår bidra med sin tillbörliga andel, uppstår även här en årlig skuld. Dessa fall — varav flertalet äro sådana, där mannens inkomster äro de större — komma dock att bli allt sällsyntare, när dels "den lika lönen" genomförts, när dels flera banor öppnats för kvinnorna, så att dessa ej som nu hopa sig på ett mindre antal yrken och där nedpressa lönerna, samt när slutligen barnantalet i familjerna minskats så att döttrarna kunna ernå en med sönerns jämn god utbildning.

*

Detta system skänker hustrun en både självständig och hållbar ekonomi. Det ger vidare hennes ekonomiska ställning ett oomtvistligt berättigande, enär hon under detsamma ej ernår annan ekonomisk vinst av äktenskapet än som svarar mot det mer omfattande arbetet. Äktenskapets nuvarande, ovan framhållna, demoraliserande

serande verkningar undgås härigenom.

När hustrurna ej vant sig vid andra inkomster än dem de även utan äktenskap när som helst kunna erhålla, försvinner det inom olyckliga äktenskap städse återkommande hindret för skilsmässa, som består däri att hustrun genom sådan skulle få sin ekonomiska ställning försämrad. Detta gäller även männen i de fall då hustrun medfört så stort kapital att räntan överstiger hennes årliga skuldsättning till mannen och för så vitt mannen drar nytta av överskottet eller av själva kapitalet.

Förhindrandet av giftermål till följd av ekonomiska beräkningar — såväl sådana, där hustrun gifter sig till inkomster, som sådana, där mannen gifter sig till kapital — kommer att gynna ett sunt konsurval och alltså verka till fördelning av rasen.

När kvinnorna komma till insikt om att de ej kunna genom giftermål förbättra sin ekonomiska ställning, skall detta bli dem en sporre att med större iver än nu verka för höjande av kvinnornas löner. Så länge äktenskapet är ekonomiskt fördelaktigt för kvinnorna, betraktar flertalet av de ogifta bland dem yrkesarbetet blott som ett provisoriskt tillstånd och inlägger föga energi för förbättring av lönerna.

Gåvor och ömsesidig hjälp, t. ex. vid sjukdomsfall, bli under detta system naturligtvis ej bannlysta. Deras karaktär av undantag måste dock noga fasthållas. Sin försörjning skall varje arbetsför person själv åstadkomma.

"Hemtrevnaden kommer att efter en dylik reform försvinna", påstår man. Sammanhör då hemtrevnaden oupplösligt med hemhushåll, matlagning och tjänare? Skall den ej befordras framför allt därav att hustrun under ett system med självständig ekonomi kommer att erfara en tillfredsställelse som hon förut bittert saknat, befriad som hon blir från det förödmjukande uti att för livets nödortf vara beroende av kärleken och mannens godtycke? Är det f. ö. så visst att alla hustrur finna trevnad i hushållsarbete?

"Hemmets karaktär kommer att härigenom väsentligt förändras", säger man även. Ja, lika väl som den hittills skedd utflyttningen av hemarbete från hemmet redan har förändrat dettas karaktär, kommer ett fortskridande av samma utveckling att medföra en fortsatt likartad verkan.

— Detta system, som ju till flera delar sammanfaller med den moderna kvinnoörelsens program, är som bekant flerstädes styckevis realiserat, men knappast annat än styckevis. Mången, som gillar en detalj, ogillar och motarbetar en annan. Hur många kvinnoakskvinnor äro t. ex. ej avogt stämda mot barnantalsminskningen! Jag har här velat påpeka den intima samhörigheten mellan reformkraven för att i någon mån söka förebygga dylikt motarbetande från eljest framsynta personers sida. Det nyas motigheter härleda sig framför allt därav att hjälpreformerna ej framföras planmässigt och mera liktidigt.

MAGNUS LITHNER.

Louise Stjernström och hennes systrar.

Sistlidna vår slöt det gamla Granbergska hemmet — ett av de äldsta i Stockholm — sina portar, sedan den yngsta systemen, Sophie Granberg, även ingått i den eviga vilan.

Det var ett hem i ordets bästa bemärkelse, ett hem där varmhjärtade, begåvade och karaktärsfasta kvinnor samvetsgrant brukade sina gåvor ej blott i arbete för hemmet utan för samhället och i strid för rätt och sanning.

Fadern, skriftställaren Per Adolf Granberg och hans hustru, född Hedmanson, hade fem döttrar: Louise, Hil-da, Augusta, Jeanette och Sophie. Uppfostrade i ett litterärt hem erhöles de en mycket vårdad intellektuell uppfostran och lärde från barndomen pliktrohet, gudsfruktan och offervillighet, och detta har präglats hela deras liv — allt deras strävsamma arbete.

Föräldrarna läto även sina döttrar lära sig ett yrke. Louise avlade vid Teknologiska Institutet — numera Tekniska Högskolan — gesällexamen i färgning och reste sedan på statens bekostnad omkring i landet för att undervisa folket i hemfärgning. Hennes gesällbrev finnas på Nordiska Museet.

Sophie var utlärd sockerbagare, och alla systrarna voro kunniga i skoarbete och förfärdigade själva sina finare skodon.

Av systrarna blev Jeanette, född 1825, gift med teaterdirektör Edvard Stjernström, men dog redan 1857. Sju

år därefter ingick direktör Stjernström äktenskap med sin svägerska Louise. Både Louise och Jeanette voro dramatiska författarinnor och ha sina namn upptecknade i Biografiskt Lexikon. Jeanette vann stort erkännande för den på sin tid mycket omtyckta "Den ondes besegrare". Många av de arbeten, vilka under fru Jeanettes namn gått över tiljorna, sägas vara en produkt av samarbete mellan systrarna, vilket bestyrkes av att som författare stodo "Carl Blink" och "Georg Almén".

Av Louise Stjernströms original är "Johan Fredman, Bellmaniad i 5 akter" kanske mest bekant. Ett av de sista stycken, som direktör Stjernström uppsatte och uppträdde uti, var hans andra frus historiska skådespel "I Sverige 1676" med ämne från hexeriprocesserna. Louise, som var mycket språkkunnig, gjorde tillika en mängd översättningar och bearbetningar under det hennes make var teaterdirektör.

Nya Teatern, numera Svenska Teatern öppnades 1875 i januari och gick bra under direktör Stjernströms duktiga och stränga styrelse, men hans hälsa led av allt det oerhörda arbete han måste utföra. I februari 1877 dog Stjernström, och personalen såg med ångest mot framtiden. I "Teaterminnen av en gammal skådespelare" berättar författaren, som vid den tiden var engagerad vid Nya Teatern, att dagen efter Stjernströms begravning samlades per-

sonalen på teatern, och fru Stjernström frågade om de vågade anförtro sig åt hennes ledning och om de alla ärligt ville stå henne bi, så ville hon med liv och själ och framförallt med Guds hjälp fortsätta sin mans verk så länge hennes krafter stodo bi. (Hon var då mellan 60 och 70 år.) Ett enstämmigt ja blev svaret. Författaren säger: "Vi känna ju förut denna ädla kvinna; hon hade troget stått vid sin mans sida under de svåraste tiderna, hon hade i stillhet tagit del i alla teaterns arbeten, hade varit Stjernströms rådgivarinna i alla smakfrågor, översatt, bearbetat och författat en stor del av vår repertoar. Dessutom, visste vi att hon alltid varit personalens bästa vän och talman hos vår duktige, rättrådige, men mycket häftige chef."

Under den tid fru Stjernström ledde teatern — intill hösten 1879, då Ludvig Josephson övertog direktörskapet — uppfördes ej mindre än 44 stora arbeten förutom en mängd mindre pjäser. Under året 1878-1879 stod Nya Teatern mycket högt i konstnärligt hänseende, men alla huvudstadens teatrar hade då att kämpa med stora ekonomiska svårigheter; endast operetten och varietéen blomstrade. Fru Stjernström arbetade natt och dag, och hennes personal led aldrig under det finansiella trycket. Lönerna utbetalades på dag och timme, men fru Stjernströms enskilda förmögenhet strök till stor del med under de åren.

Pressen var henne ej bevägen, och hon gjorde nog ej heller mycket för att vinna den, därtill var hon alltför självständig, men — det låter komiskt — det

huvudsakligaste felet de anklagade henne för var, "att hon var endast en kvinna".

Författaren av nyssnämnda bok säger vidare:

"E n k v i n n a! Ja, det var just det namn, som hövdes Louise Stjernström, en utmärkt, en god och ädel kvinna, ett mönster för sitt kön! — — — trots det ansträngande arbete, som vilade på henne, kunde Louise Stjernström ila åstad i den mörka kvällen för att vaka vid en sjuksäng eller bringa tröst och hjälp till ett fattigt hem."

Hon var stolt över sin makes triumfer och över att kunna vara honom till hjälp i arbetet, men oaktat detta och det duktiga arbete hon själv utförde som teaterdirektör hade hon ingen verklig kärlek för teatern, vilken hon ej ansåg fylla sin egentliga uppgift "att gagna och förädla". Efter mannens död gick hon aldrig på teatern undantagandes någon gång på operan.

Louise Stjernström författade även en mängd romaner och berättelser ur svenska historien, en hel cykel från Sten Sture den äldre till och med Gustaf II Adolf. Hon ville därmed ge folket en bättre läsning än den, som vanligen bjöds det. Varm fosterlandsvän, som hon var, låg det henne särskilt om hjärtat att få ge dessa arbeten åt de unga värnpliktiga och därigenom söka väcka deras kärlek och tacksamhet till fosterlandet.

Utom dessa historiskt romantiska skildringar utgav hon samtidigt åtskilliga tidsbilder, varav den sista "Karl von Linnés levnadssaga", ett häfte på 45 si-

dor, utkom så sent som 1907. Detta arbete hade hon visserligen skrivit tidigare, men för dess utgivande till årets jubileumsfest hade den 95-åriga författarinnan själv genomsett och förbättrat manuskriptet. Vid en litterär tävling på 1890-talet erhöll Louise Stjernström 1:sta priset för sin historiska roman "Kristina Gyllenstierna". Hennes sista arbete romanen "Ur livet" utkom 1903, då författarinnan var 92 år.

Vid sidan av sin litterära verksamhet hade Louise många intressen. Hon var skicklig snickare och svarvare och förfärdigade många vackra möbler med inläggningar av metall och olika träslag. Salongsmöblen för Vårby hade hon själv modellerat och förfärdigat. Tillsammans hade systrarna broderat den vackra blåa salongsmöblen med tillhörande matta i Stockholms hemmet, vilken möbel nu går till Nordiska Museet jämte klockan av Polhem och Gustaf III:s byst av Sergel.

Louise lärde sig vidare spånad och att spinna med två trådar och reste i Norrland för att undervisa däruti.

Hon var även initiativtagerska till den svenska vinfabrikationen i hemmen och gjorde grundliga experiment på det området, ofta med utomordentligt gott resultat. Likaså arbetade hon för biodlingen och kaninaveln och lärde och intresserade folket att insamla kryddor och medicinalväxter och beredde dem därigenom avsevärda inkomster. Hon lärde folket a r b e t a — att älska arbetet och var själv i detta deras föredöme. Att hon hann med så mycket, berodde nog på

att hon liksom systrarna började sin dag klockan fem, vinter och sommar, och att de togo så väl vara på tiden, men detta hindrade dem ej från att utöva en stortradad gästfrihet. Man såg aldrig någon brådska eller kände sig komma olägligt.

Enkefru Granberg hade vid sin mans död flyttat till Jakobsbergsgatan 18, 1 trappa upp, med sina tre ogifta döttrar, vilka sedan bodde kvar där till sin död. Stjernströms innehade våningen två trappor upp, men direktörens död skingrade det vackra Stjernströmska boet. Louise bodde dock kvar i våningen men hade sedan gemensamt hushåll med systarna.

Louise, god, glad och snillrik, spred glans över hemmet och som värdinna var hon oöverträffad genom sin förmåga att få en glad stämning, att genom sitt eget anspråkslösa uppträdande, sitt glada skämt, hjärtliga skratt och sina kvicka infall framkalla sina gästers intresse för allvarliga diskussioner utan att det blev tröttande. Hon gav impulser, och hennes stora rikedom på initiativ tjusade oss som fingo njuta av hennes umgänge. Vilken enighet och harmoni som rådde i det Granbergska hemmet kan endast den förstå, som sett det.

Direktör Stjernström hade för 50 år arrenderat den vackra "Vårby källa" vid Mälaren. Namnet togs efter en kristallklar källa, som rann fram ur grusåsen. Här anlades en härlig trädgård, full av frukt och blommor, i vilken alla familjemedlemmarna arbetade med liv och lust från arla morgonstund. Byggningen, den förut s. k. "Snickarekrogen" och

under det namnet omtalad i Bellmans skrifter, blev påbyggd, och här, mitt i denna tjusande natur, utvecklades en storartad gästfrihet.

När de 50 åren gått levde endast Sophie, och hon tog avsked från Vårby på ett sätt som var Granbergarna värdigt. Första dagen voro alla vänner och grannar där på middag, och dagen därpå, en härlig septemberdag, inbjöds allt folket, från och med gummorna på fattighuset, och de som ej orkade gå blevo hämtade med skjuts. En mängd bord voro dukade ute i trädgården, och några av Sophies vänner voro värdinnor, en vid varje bord, för att se till att alla blevo väl undfägnade. Själv presiderade hon vid det största bordet. Middagen bestod av oxsvanssoppa, rödvin, kalvstek och äppelkaka. Sedan var det kaffe med rikligt dopp av hembakad vetebröd. Så bars orgeln ut på verandan, och däromkring samlades all ungdomen och sjöng fosterländska sånger, varefter redaktör Jäderin höll ett varmt tacksägelsetal från folket för all den

godhet och välvilja de rönt under de svunna 50 åren.

Augusta Granberg, som hade skött affärerna och deras stora fattigvård, dog vid 82 års ålder. Louise, född 1812, dog 1907. Hilda, som förestått hemmet och skött blommorna, dog 1908 och Sophie 1918.

Granbergarna hade givit uppfostran åt flera unga män och upptagit som fosterbarn en liten fyraåring, Alma Rosén, vilken överlevde de fyra äldre systrarna men dog 8 dagar före Sophie, och det var nog sorgen och överansträngningen vid Almas begravning, som bröt Sophies krafter.

Det var en vacker syn att se 90-åringen stå vid graven, där alla hennes kära bäddats ner, — hon var som förklarad — och hon kände nog att det ej skulle dröja länge innan även hon fick vila där — och det dröjde ej heller mer än en vecka.

Så äro de alla borta efter att väl ha fyllt det värv som blivit dem förelagt.

AUGUSTA CEDERBLOM.

I världens värsta slum.

Mitt sällskap i London, en danska, kände miss Margaret Macmillan och föranstaltade den inbjudan jag längtat efter — att komma till hennes hem i Surrey Docks.

Det var en lång färd, mest med spåravn. Vi togo plats på taket, och så länge de livliga kvarteren räckte, där

världshandeln satt sin prägel, var resan spännande nog, men sedan började tröstlöst enformiga gator.

Äntligen var vi framme, men hade någon svårighet att finna miss Macmillans hus. Vi måste fråga oss för, innan vi upptäckte den anspråkslösa bostaden, som låg vid en liten trekantig,

öppen plats. Det var som om den gömt sig i fattigdomens skyddande förklädnad. Porten hade ingen namnplåt och var till punkt och pricka lik portarna i grannskapet. Fönstren låg lika nära marken som de angränsande husens, och deras rutor var liksom dessas helt täckta av en jalusi i obestämd färg. Ytan gjorde allt för att ej väcka uppmärksamhet. Ingen skulle kunna ana, att ett stort område med en imponerande institution låg bakom denna torftiga fasad.

Direkt från gatan kom man in i matsalen, som även begagnades till vardagsrum och kontor. På ömse sidor om eldstaden stod fåtöljer med halmflätad sits. Ett skrivbord, en soffa, några bokhyllor och tavlor utgjorde, jämte matbord och stolar, den övriga möbleringen.

Värdinnan, den vänliga miss Margaret, var en ståtlig kvinna med blont, gråsprängt hår och distingerade anletsdrag. Man märkte genast, att hon hade ett livligt, intresserat ingenium. Hennes syster, som hon presenterade som "min outhärliga medhjälparinna, utan vilken jag intet skulle förmått", gjorde även hon ett mycket sympatiskt intryck. Dessa båda kvinnor i denna hemska trakt av London föreföll mig genast som två hjältar.

— Vi bor i Londons värsta slum, det vill säga världens, sade miss Margaret leende, ja, hon såg ut att vara nöjd och glad att ha fått välja sitt hem i den ytterligaste nöden.

Förvånande snabbt blev man bekant med dessa systrar. Deras personer var liksom deras bostad av utpräglad enkel-

het, men bildningen och finheten gjorde sig därför ej mindre gällande. Deras varma hjärtlighet hade något betagande. Mitt sällskap och jag måste genast lova att stanna länge, middag måste vi äta hos systrarna, det gick ej för mindre. Så mycket som de hade att tala med oss om!

Först och främst skulle vi se de olika inrättningarna. Från nedre våningen, som bestod av nämnda matsal jämte kök och ännu ett par små rum, kom man ut i en ganska stor trädgård. Där låg originella byggnader, som såg ut som en sorts verandor. Dessa tjänade till lokaler för miss Macmillans friluftsskolor, vilka på samma gång var hem för hennes fattiga små skyddslingar.

— London, sade miss Margaret, har massor av obegagnade tomter. Ett sådant här område kan man få hyra för nästan ingenting. Trädgrupperna fanns här, innan vi kom, men alla blomsterlanden har vi låtit ordna.

— Som väl var, inföll systemen, fick vi vatten!

Ivrigt att få visa deras resurser knäböjde hon på marken och skruvade loss ett järnlock och bad oss titta ned. Vi såg och hörde bruset av en mäktig fors.

— Det är vår stolthet, fortsatte hon och skruvade fast locket. Vi kan använda så mycket vatten vi bara vill!

Hennes ton och uttryck var rörande. Hur kommer det sig, att hängivna människor endast behöver säga några enkla ord för att avslöja hela innerligheten i sitt väsen? Detsamma var fallet med miss Margaret en liten stund senare.

På vår promenad genom trädgården

kom vi först till spädbarnens veranda. Den var som ett stort rum, från vilket man borttagit fjärde väggen. Denna ersattes av en låg balustrad för att hindra småttingarna från att falla ned. Risken hade dock varit ringa, ty golvet var blott ett litet steg från marken.

I detta öppna rum stod en rad små bäddar, det kunde väl vara en femton stycken, varav flertalet hyste en för tillfället sovande barnunge, tiden var nämligen middagslurens viktiga stund. Några av barnen var dock uppe, satt i babystolar eller övade sina oviga ben i konsten att gå. Hela skaran övervakades av en medelålders kvinna i engelsk barnsköterskedräkt, svart klänning med vitt förkläde och mössa.

En liten byting började gallskrika, när vi nalkades. Miss Margaret skyndade fram, tog den lille och tryckte honom ömt lugnande och jollrande till sitt bröst.

— Jag kan inte uthärda att höra ett barn gråta, sade hon som ett försvar för sitt joller. De orden kunde tjäna som förklaring över hela hennes livsgärning.

— Som väl är, gråts här mycket litet, tillfogade systemen.

För mig var hela denna anordning med barnkammare i fria luften ganska ny. Jag kände ju till friluftsskolor och så kallade liggverandor, men att låta kontrahenterna helt och hållet bo ute, även vintertid, föreföll mig i förstone underligt. Englands klimat är visserligen annorlunda än Sverges, men jag tyckte, och tycker alltjämt, det måtte vara nog så svalt emellanåt. Miss

Macmillans system gick ut på att bereda småttingarna ersättning för den förpestade luft de inandades i sina kyffan till hem.

Jag iakttog barnens utseenden, flertalet var fula. Därtill bar de ganska tydlig prägel av att höra till vanvårdade samhällslager. Denna prägel satt ej i kläderna eller i brist på ans, de var snygga och välvårdade, utan i drag och uttryck. Men undantag fanns naturligtvis.

En del av verandan var avskild medels en vägg för att ej få barnens skötsel i omedelbart sammanhang med sömnen och leken. I denna avbalkning stod en kamin. Det strålade således ut värme på de små kropparna, när de tvättades och badades. Där fanns badkar och många handfat samt en lång rad nummerade hängare. Varje barn hade sina egna handdukar och tvättlappar. En rad påsar på väggen, även de nummerade, fick en särskild förklaring.

— Det är barnens kläder, sade miss Margaret. När de kommer hit på måndagsmorgonen blir de avklädda och får ombyte. Allt vad de då haft på sig tvättas och hängs upp till nästa måndag.

— Dom är alltid i sina hem från lördag till måndag, upplyste systemen, för att vi inte ska slita av bandet till familjen.

På en annan veranda fanns en lek-skola för mera försigkomna barn. Där stod pulpeter och svarta tavlor. Miss Margaret berättade om de metoder hon hittat på för att påskynda framstegen i läsning, skrivning och räkning. Med

barnens allmänna begåvning och villighet att lära var hon synnerligen tillfreds.

Helt skild från babyträdgården och lekskolan låg de större gossarnas hemvist. Där var för tillfället ferier, lärarna måste ju någon gång vila sig, fast deras vilotid betydde att gossarna under ferietiden fick reda sig bäst de kunde. Tomheten i lokalen blev oss intet hinder för att få en klar inblick i hur där levdes. Samma sorts verandabyggnad fanns också på denna avdelning. Var gosse hade sin egen bit av golvet. Där stod för hans räkning bord, stol och säng. På bordet hade han böcker och materialier för skrivning samt sin egen lampa. Genom en inventiös hissanordning förpassades sängen om dagarna upp i taket, vilket ökade utrymmet. Till trevnaden och hygienien hörde också den varma och kalla duschen, där gossarna varje dag fick tvåla in sig och tvätta sig rena.

— Våra pojkar trivs här så bra, sade miss Margaret, och är så snälla!

Vi tvivlade ej därpå. Stackars små flarn, som kanske inte har en egen vrå i hela vida världen! Som kanske bor i en portgång eller under en bro! Här fick de läsa vid egen lampa, hålla sig rena, äta ordentlig mat! Här kände de sig som gentlemän, var engelsmans ideal. Hade ett litet rum för sig själva och blev avhållna på köpet.

När vi lämnade gossarnas område återstod ännu ett gebit, som systrarna sparat till sist. Det var tandkliniken. Den låg på andra sidan av det lilla trekantiga torget. Vi gick upp för en smal

trappa och kom in i ett högt, ljusst rum med stora fönster. Vi befann oss i en förstklassig tandläkares mottagningslokal.

— Här får barnen verkligt god behandling, sade miss Margaret. Det är rent storartat vilken hjälp vi erhåller från några av de bäst renommerade dentisterna i London. Dom ger oss en morgon var i veckan. Och vi har också skickliga assistenter. — Se här, fortsatte hon och pekade på en tavla, som hängde på hedersplatsen i rummet, den har vi fått av en berömd konstnär.

— När vi blir utan pengar, inföll systemen, ska vi sälja den tavlan. Det blir nog inte så litet.

— Folk ömmar för vårt arbete, sade miss Margaret. Vi kan inte klaga på deras givmildhet. Största svårigheten för närvarande är att få hjälp med skötseln av barnen. Det är så ont om kvinnlig arbetskraft, kvinnorna strömmar till ammunitionsfabrikerna. Men hittills har det gått, och vi får väl hoppas, att det allt framgent ska lyckas oss hålla vår lilla verksamhet uppe.

Vi instämde, uppriktigt i denna önskan.

— Låt oss höra litet om era länder och om er själva, bad miss Margaret.

Vi berättade om kvinnornas seger i Danmark och om de Castbergiska barnlagarna i Norge. Vad skulle jag säga om Sverge? Att vi hoppades på rösträtt, nya barnlagar samt reglementeringens avskaffande — den segern var ju då inte ännu vår.

Systrarna hade ej reda på nyheten om Danmark och lyckönskade mitt sällskap,

som var Henni Forchhammer. Jag fick glädjen upplysa dem att just den danska gäst, de nu hade hos sig, för sina många förtjänsters skull blev den utvalda som för landets konung fick tolka danska kvinnors tillfredsställelse att ha blivit verkliga medborgare.

Därpå frågade vi vad folket i trakten sade om systrarna och deras arbete.

— Man är snäll mot oss, svarade miss Margaret. Det är ju klart, att vägen till mänskors hjärtan måste gå genom vänlighet mot deras barn. Men det är ingen lugn trakt, vi bor i, det vill säga, före kriget var den otrygg och farlig. Nu är här fredligt, oroststiftarna äro ju vid fronten.

— De fattiga familjerna, tillfogade system, har fått inkomster genom kvinnorna. Det har aldrig varit så litet nöd i London som sedan kriget började.

— Förut kunde det ibland vara förfärliga uppträden just här utanför, sade miss Margaret. En natt slogs våra fönster in, men det var kanske ej riktat mot oss utan en följd av det våldsamma slagsmålet.

— Våra fattigaste samhällslager, fortsatte system, har i fredstid levat i ett tillstånd som varit värre än krigets elände. Englands rika klass har i stort sett varit hård och egoistisk. Likgiltig för den sociala orättfärdigheten har den ä g a n d e delen av folket känt sig utanför och över den egendomslösa parten, men det blir annorlunda hädanefter. Vi väntar stora förändringar.

Samtalet kom in på kriget. Miss Margaret drog oss till fönstret och pekade på ett hus mitt över.

— Där borta, sade hon, föll bomber ned. Många personer blev skadade, däribland åtskilliga barn. Några av dem blev inburna till oss. Det var förfärligt att se de små stympade varelserna.

Dessa ord, som hon yttrade i en känslig men behärskad ton, underströk på ett gripande sätt kontrasten mellan de humanitära strävanden, för vilka de båda systrarna var representanter, och kriget. Under intrycket av denna oerhörda motsättning tog vi avsked av våra värdinnor och tackade dem för de minnesrika timmar de givit oss. Dessa kvinnors hängivna nitälskan att göra gott, deras liv i försakelse i en tryckande omgivning för att sprida glädje och hälsa över vanlottade människobarns existens framstår allt ljusare för mig ju mera och längre jag ser den mot bakgrunden av krigets dåd. Vilken skillnad i deras livsgärning och i krigsherarnas!

Men kommer det ej något tröstlöst tragiskt över goda kvinnors kamp att r ä d d a, när man tänker på deras vanmakt gentemot den manliga striden för förintelse — ty vilket annat namn skall man ge det mål, mot vilket härarna förs? Skillnaden är överväldigande. En tillvaro av omsorger för den kommande generationens väl, en oavbruten möda för det spirande livet, detta å ena sidan. Å den andra förstörelse i hundrafaldig, tusenfaldig förstoring, utan alla proportioner. Vad är vinsten mot det som förloras — genom den ringa möda som fordras för att kasta ned dynamit från ett aeroplan, för att blott nämna en enda av mördandets kanaler.

Sedan det blivit en tävlan Europa runt, vilken makt, som kan häva ned den största tonmassan sprängämnen om dagen, framstår människokärlekens dåd ej ens längre som en droppe i havet. Men dessa droppar är en lindring, en välsignelse för minnet. Man söker dem med tanken så som man med ögat söker stjärnorna i den mörka natten.

FRIDA STÉÉNHOF.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: *Ellen Kleman*.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 4: 50, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm.** *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: $\frac{1}{4}$ år kr. 6:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 3: 25; $\frac{3}{4}$ år kr. 1: 75. Lösnummer 45 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan 11, Stockholm.* Redaktionstid: *måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3.* Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag.* Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilavdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsoöm.

Ständigt på lager därtill hörande material.

Svensk, Fransk och Bömisk Spetsråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Äkta VADSTENASPETSAR

till utstyrslar och presenter. Stort urval.
Bäst och billigast.

SVENSKA SPETSDEPOTEN,

Grevfuregatan 34 A. I, kl. 10—6.

A. T. 402 04

(Andra huset från Linnégatan.)

HEMTREVNAD

Praktisk tidning för hemmet utgiven av
Fredrika-Bremer-Förbundet.

Redaktör: *Fanny Ekenstierna.*

Utkommer under 1918 med 24 åttåtidsiga nr. Prenumerationspris: helt år kr. 1: 80, halvår kr. 1, kvartal kr. 0: 60. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser, poem, levnadsteckningar, religiösa, etiska och sociala uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912—1915 kr. 1: 50 pr ex., för 1916 kr. 1: 75 och för 1917 kr. 2:— pr exemplar.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & Co

Kungl. Hovleverantör

Riks 4 29 FREDSGATAN 3 :; STOCKHOLM n. T. 50 48

Sveriges äldsta, största och bäst
renommerade *specialaffär* i

**Siden- och Ylle-Klän-
ningstyg**

Prover till landsorten sändas *gratis* och
franco.

ANNA BENGTSONS KAPPAFFÄR

Kullagatan 21

HÄLSINGBORG
REKOMMENDERAS

Riks tel. 1245 & 3245

Kostym- och Käppstyg.

Stort urval.

Beställningar emottagas.

I N N E H Å L L

Hemslöjdskommitténs betänkande. Av *Lilli Zickerman*.

Äktenskapets ekonomi. II. Av *Magnus Lithner*.

Louise Stjernström och hennes systrar. Av *Augusta Cederblom*.

I världens värsta slum. Av *Frida Stéenhoff*.

För kapitalister, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskemål att kunna överlämna vården av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget, ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning (Kungsträdgårdsgatan 8. Expeditionstid $\frac{1}{2}$ 10—4)

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenter influtna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kr. av depositionens värde, dock ej under 2 kr.